Svojo demokratično filozofijo izpričuje vivizem posebno s tem, da noče sugestivno in demagoško prepričati, noče z emocijo in dialetiko vsiliti svojih trditev. Narobe, filozof vivizma meni, da njegov razum v ničemer ne presega drugih razumov, da počiva latentno iskra iste resnice tudi v vseh drugih mislečih osebah. Vivizem goji pred vsem pobudo in vabi k sotrudništvu po Sokratovi metodi babiške umetnosti (maievtike). Ne vsiliti sočloveku ideje od zunaj, ampak vsakdo jo naj sam doživi, razvije sam iz sebe! Taka sotrudna filozofija, ki vzrase vsakemu posamezniku iz lastnega duha, samo taka demokratična filozofija bo tvorila zanesljiv temelj nove kulture.

Cilje in metode zajema vivizem sam iz sebe, iz imanence življenja, istotako deli svojo tvarino po imanentnem principu življenja, je doživljanje v intimnem in trajnem cijah: 1. v obstoju in obrambi; 2. v razvoju in napredku. Spoznavanje je del življenja, je doživljanje v intimnem in trajnem kontaktu s prirodo. Prva funkcija obsega etiko s pedagogiko in praktično estetiko (kultizem), nacionalno ekonomijo, socializem s politiko in jurisprudenco. Druga funkcija nam podaja noetiko (sistem znanstva, kamor spada tudi sociologija, in organizacijo znanstva) in genetiko (zgodovino) vseh strok.

Etika vivizma uči, da je smoter človeške činovnosti polni, harmonični potek življenja, ki ga skuša doseči s sredstvi pedagogike in praktične estetike. Iz etike vivizma govori princip absolutne poštenosti, princip strogega purizma, ki ne dovoljuje umora, laži in tatvine pod nobenim pogojem. V sintetični estetiki vivizma se udejstvuje vitalna ustvarnost s človeško voljo in sodelovanjem prirodne (impresionizem) in dušne (ekspresionizem) ustvarnosti (force créatrice), V nacionalni ekonomiji zahteva vivizem enakomerno saturacijo vseh vitalnih in kulturnih potreb, gospodarske dobrine niso predmet zasebne špekulacije in vladno sredstvo kapitalistične kaste, življenje naj teče po srednji poti avtarkizma, ne v ekstremih kapitalizma in pavperizma. Socializem išče smoter družabnega življenja v trojnem idealu svobode, pravice in dela, politika mu služi kot praktična taktika in metodika.

Vivizem sloni na genetični noetiki, noetično je njegov filozofski sistem zavejoč iz enotnega spoznavnega refleksa, v katerem predstavlja empirizem njega hevristični, a racionalizem njega sistematično-didaktični del. Strogo razlikuje vivizem primarno evidentno, intuitivno resnico od logične resnice, ki izvira šele sekundarno iz evidentne, intuitivne premise. V vivizmu je oživel Platonov idealizem: ideje (pojami) so mu realne psihološke količine, le da ne žive izven človeka v posebnem transcendentnem svetu, ampak v imanentnem svetu duha. Ti empirični pojmi, tvorbe lastnega spoznavanja, vzgoje in tradicije, delujejo kot eksplozivni potencijali, kot neizčrpni motorični akumulatorji duha. Po geslu »ignoro, sed novero« (ne vem, a vedel bom) se vivizem dosledno zaveda relativne omejenosti človeškega spoznavanja (futurizem, noturizem) in omejuje veljavo svojih pojmov na imanentno polje empiričnega znanstva, ker še bolj sluti, nego pozna empirično, intuitivno metafiziko. V mističnem čustvu sluti namreč nad seboj neki višji dušni svet, neko najvišjo moč, vseprisotnega boga, ki biva torej tudi ekzistentno izven njega, a deluje v človeku inzistentno v obliki čuteče in spoznavajoče iskre duha. Večnega boga nosi in čuti človek v sebi, večni bog deluje tudi v njegovi svobodni verski zavesti, v neprestanem in neposrednem kontaktu z njegovo svobodno versko zavestjo, a metafizični inzistentni svet vivizma ne stoji v razmerju ekzistentne antiteze z realnim, empiričnim svetom, harmonična človeška sreča na zemlji mu je predsvit sledeče inzistentne blaženosti. Vivizem izvaja torej dosledno tudi v metafiziki svoj zavedni antagonizem proti bramanizmu, ki spekulativno propagira bedo življenja na zemlji v usodni zmoti, češ, da poveča s tem hrepenenje in užitek sledeče inzistentne blaženosti. Prostor je samo eden, nirvane, smrti ni! Življenje in smrt sta samo inzistentni fazi istega duha, med katerima antiteza ni mogoča. Tezo in antitezo pozna le logika, istina živi in ustvarja v večni sintezi! Tako je vivizmu idealni realizem, oziroma realni idealizem neločljiva, istinita sinteza, od vsake analitične logike neodvisno dejstvo, katero vsak dan doživlja čisti, spoznavajoči duh v nepomirnem hrepenenju po vedno globlji združitvi z bogom.

Vivizem se trudi za lasten stil, etičen, induktiven stil, ki naj sočustveno potegne vse za seboj, kar mu pride na pot. Odločno pobija stil dekadence, stil hirajoče in v kaos razpadajoče kulture. Degenerirana ironija dekadentnega cinika mu očita sicer retoriko, bombast, votel in geometričen patos, a zmagovito, samozavestno kliče vivizem: pridi, stvarnik in voditelj duš, o sveti patos! Stil dekadence mu je histeričen žongler, ki onemoglo omahuje v smešni, napačni tekmi z muziko in obrazno umetnostjo. Dekadent ne sliši notranje melodike ustvarjajočega duha, ob kateri brezpomembno izgine zunanja, mehanična zvočnost besede, dekadent ne razloči, kako bije notranji ustvarni ritem, kako ga opletajo in spremljajo čustva kakor žive girlande, kakor živi slapovi.

Demokratična filozofija vivizma poizkuša svoj prvi polet na slovenski zemlji in predstavlja prvi plahi in skromni prispevek slovenskega duha. Gotovo ne bi moralično odbijalo, ko bi mali slovenski narod po srečno končani vojni ob triumfu trojnega ideala svobode, pravice in dela, ob slovesnem sprejemu v Zvezo narodov položil na žrtvenik večnega miru in bratstva šopek svojega vivizma. D.

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Nadaljevanje.)

Tajnikovo poročilo je delegacija večkrat odobruje prekinila in ga ob koncu z velikim odobravanjem in ploskanjem brez debate vzela na znanje.

Nato je sledilo poročilo o računskih zaključkih Zavezinih listov in Zaveze za leta 1913, 1914, 1915, 1916 in 1917. V imenu pregledovalcev računov je poročal tovariš Alojzij Kecelj ter predlagal oprostilo upravnikom, vodstvom in upravnemu odboru Zaveze. Delegacija je sprejela predlog soglasno in odobrila račune.

Tovariš Luznar je utemeljeval v imenu »Gospodarskega odseka« nastopne predloge: 1. Naročnina na »Učiteljskega Tovariša« se zviša od 10 na 12 K, na »Popotnika« od 6 na 10 K za nečlane Zaveze, na »Zvonček« od 6 na 10 K. 2. Članarina za vsakega člana Zaveze se zviša od 16 na 20 K, za učiteljske pare od 2 na 4 K. S tem se spremenita točki c) in h) člena IV. »Poslovnega reda« Zaveze. Zvišana naročnina oz. članarina stopi v veljavo dne 1. januarja 1919. 3. Upravništvu »Učiteljskega Tovariša« se prizna 1000 K nagrade za izterjevanje zastale naročnine na »Učiteljskega Tovariša« v znesku nad 6000 K. 4. Upravnim odbornikom naj se povrne vožnja po železnici za III. razred in določi dnevnina na 20 K. Nadalje je utemeljeval v imenu »Gospodarskega odseka« tovariš Rojc: 5. Zavezinemu predsedniku se zviša letna nagrada od 250 na 600 K, tajniku od 200 na 300 K in blagajniku od 150 na 300 K. Poleg tega naj se dovoli predsedniku dispozicijski fond v znesku 600 K za razne pisarniške posle in 400 K za reprezentacijske stroške. 1., 3. in 5. predlog je sprejela delegacija soglasno brez debate. Zoper zvišanje članarine se je izrekel delegat Mavrič, delegat Lešnik pa je stavil predlog, da naj tudi učiteljski pari plačujejo polno članarino, zniža naj se pa članarina za polovico začasno nameščenemu učiteljstvu. Pri 4. točki je stavil delegat Možina spreminjevalni predlog, da naj se plača upravnim odbornikom samo vožnjina po železnici, dnevnina naj se odkloni. O teh treh predlogih se je vnela daljša debata. Delegacija jih ni sprejela, pač pa odobrila odsekove predloge. Delegat Schmeidek je vprašal, ali bi ne bilo mogoče, da prevzame upravništvo vseh treh Zavezinih listov en sam upravnik? Ko se mu pojasni, da bi tega dela ne zmogel en sam učitelj, se je zadovoljil s pojasnilom in ni stavil nikakoršnega predloga. Nato je sprejela delegacija skupni proračun za leto 1919.

O imenovanju novega urednika »Popotnika« je poročal v imenu »Casnikarskega in književnega odseka« delegata Sega. Prebral je pismo, v katerem se je odpovedal uredništvu dosedanji urednik šolski ravnatelj M. J. Nerat ter priporočal nadučitelja Pavla Flereta za svojega naslednika. Poročevalec je predlagal, da naj izreče delegacija odstopajočemu mnogoletnemu uredniku in soustanovitelju lista za njegovo dolgotrajno in uspešno uredovanje »Popotnika« zahvala. Delegacija je sprejela predlog soglasno z dolgotrajnim odobravanjem ter imenovala na predlog ods. poročevalca Pavla Flereta, nadučitelja v Letušu za novega urednika »Popotnika«. Blagajnik Luznar je predlagal, da naj se podeli bivšemu uredniku Neratu, ki je že častni član Zaveze, v priznanje njegovih velikih zaslug mala častna nagrada 1000 K. Predlog se je soglasno sprejel. Nato je pojasnil predsednik na tozadevno vprašanje še razmere v uredništvih »Učiteljskega Tovariša« in »Zvončka«. Pojasnilo je vzela delegacija na znanje.

Naslednja točka dnevnega reda je bil predlog delegata Pavla Flereta, ki se glasi: a) Urednika Zavezinih listov sta virilna člana Zavezinih odšekov, in sicer urednik »Učit. Tov.« je član »Stanovsko-političkega« in »Časnikarskega in književnega odseka«, urednik »Popotnika« je član »Pedagoško-didaktiškega« in »Casnikarskega in književnega orseka«. b) upravniki Zavezinih glasil so polnopravni virilni člani »Gospodarskega« in »Casnikarskega in književnega odseka«. Tu je pripomnil predsednik, da se načelnik »Stanovsko-političkega odseka« tovariš Pahor, in član odseka tovariš Hreščak, ne vdeležujeta delegacijskih posvetovanj, kar je tem bolj obžalovanja vredno, ker ima načelnik v rokah spise in predloge, o katerih je včeraj razpravljal odsek. Zato je poročal v imenu odseka delegat Šumer o zgornjem predlogu ter ga priporočal v sprejem. Predlog je bil sprejet.

Medtem je prišel v dvorano ravnatelj Nerat. Predsednik ga pozdravlja v temperamentnem govoru, poudarjajoč Neratove zasluge za »Popotnika«, za procvit Zaveze in za slovensko učiteljstvo sploh. Delegacija je priredila slavljencu velike in dolgotrajne ovacije.

Naslednja točka dnevnega reda je bilo poročilo »Gospodarskega odseka« o ustanovitvi »Učiteljske zadružne centrale«. V imenu odseka je poročal delegat Rojc. Ob koncu svojega poročila je stavil nastopna predloga: a) Delegacija sklene ustanovitev »Učiteljske zadružne centrale« po nastopu normalnih razmer; b) Zaveza naj vpliva na svoja včlanjena društva, da se takoj gospodarsko organizirajo. V zanimivo in stvarno debato so posegli delegati Mermolja, Brinar, Schmeidek, Mervič in tajnik Rus, ki je ob koncu svojih izvajanj priporočal v sprejem te-le točke: 1. V vsakem okraju naj se ustanovi okrajna učiteljska aprovizacija. V ta namen se izvoli glavni odbor, zasnujejo naj se pa tudi pododseki za ondotne sodne okraje. 2. V odbor naj se izvoli primerno število članov. Ker je to zgolj stanovsko-gospodarska naprava, zato se mora izvršiti volitev odbora kakor tudi razdelitev živil strogo objektivno. 3. Odbor naj vloži takoj utemeljeno vlogo na dotično c. kr. okrajno glavarstvo za privoljenje lastne aprovizacije. Učiteljstvo naj je deležno vsaj po maksimalnih cenah mlevskih izdelkov, masti in sploh vseh življenskih potrebščin, ki so pod državno zaporo. 4. Odboru morajo po možnosti pomagati vsi člani aprovizacije. Kdorkoli in kadarkoli izve, da bi se za aprovizacijo dobilo kje kaj pripravnih in cenenih živil, mora to nemudoma sporočiti odboru. 5. Pri dobavah živil naj je odbor v najožjem stiku z okrajnim žitnim nadzornikom. 6. O količinah in dobavah živil naj se varuje stroga molčečnost, da ne bo nepotrebne zavisti od ljudi, katerim ni naša aprovizacija nič mari. 7. Sploh naj se poiskuša aprovizaciji v korist dobiti vsepovsod olajšave za vse potrebščine. 8. Za vse okrajne učiteljske aprovizacije naj se osnuje centralni odbor okrajnih učiteljskih aprovizacij, kamor naj odpošlje vsak okraj po 2 člana, od katerih naj eden pripada naši organizaciji, eden pa organizaciji »Slomškove Zveze«. Vsi okrajni aprovizacijski odbori v deželi poročajo centralnemu odboru o svojih uspehih, centrala pa posameznim odborom, kaj naj se tu ali tam ukrene.

Odsekova predloga in nasvete tajnika Rusa je delegacija sprejela.

Nato zaključi predsednik dopoldansko zborovanje. Ob dveh popoldne se je zborovanje zopet pričelo. Predsednik predstavi zastopnika c. kr. policijskega ravnateljstva. Potem sporoči, da je vložil delegat Šumer in tovariši nujni predlog glede učiteljskih doklad. Predlogu se je priznala nujnost in tovariš Šumer ga je utemeljeval. Predlog, ki ga je delegacija soglasno sprejela, je priobčil »Učit. Tov.« v 19. štev.

O opozicijski izjavi — tovarišev Flereta, Hreščaka in Pahorja je poročal v imenu Stanovsko-političkega odseka tovariš Gangl ter predlagal: a) Preko prvega dela izjave preidi delegacija na dnevni red; b) drugi del izjave je priporočal v sprejem. Delegacija je sprejela obe predloga z večino glasov.

V nastopnem je sledilo jako zanimivo poročilo o reformi šolstva in vladni predlogi o reformi učiteljske izobrazbe. V imenu »Stanovsko-političkega odseka« je poročal delegat Pavel Flere. Po globoko zasnovanem govoru in temeljitem izvajanju je nasvetoval poročevalec v sprejem nastopno resolucijo:

Resolucija k vprašanju o reformi šolstva in vladni predlogi o reformi učiteljske izobrazbe. (Zak. načrt reforme zakona o učiteljski izobrazbi in o učnem usposobljenju za splošne ljudske in meščanske šole /995. prilog. k stenograf. zapisniku drž. zborn. poslancev - XXII. sezija 1918).

A. Slovensko, v Zavezi avstr. jugoslov. učiteljstva združeno učiteljstvo zahteva le celotno preustrojitev vsega našega šolstva v enotno narodno šolstvo in zato načelno odklanja vsak drugačen načrt, zlasti takega, ki se peča le z delno preustrojitvijo šolstva.

C. Posebe odklanjamo vladni zakonski načrt reforme »zakona o učiteljski izobrazbi in o učnem usposobljenju za splošne ljudske in meščanske šole« (995. priloga k stenografičnemu zapisniku drž. zbora poslancev, XXII., sez. 1918), ker izpreminja ta načrt le paragrafe 26 do 47, 53, 67, 68, 69, 71 do 78. iz drž. ljudsko-šolskega zakona z dne 14. 5. 1869, drž. zak. štev. 62, in zakona z dne 2. 5. 1883, drž. zak. štev. 53, ne pa tudi vseh paragrafov 48 do 58 istih državnih zakonov, ki govore o pravnih razmerah učiteljstva in kjer se ureja tudi njegova plača. S spremembo prvomenjenih paragrafov nalaga naučna uprava učiteljstvu in njegovemu naraščaju le nove dolžnosti, ne da bi obenem zakonito določila in izvedla tudi njegove pravice.

Temeljni pogoj vse reforme je namreč ureditev gmotnega stanja učiteljstva in preureditev zakonitih določb o pravnih razmerah učiteljstva; določiti se mora v konkretni obliki minimum dohodkov, ki naj bo izražen po paragrafu 55 drž. ljudsko-šolskega zakona, in sicer v tem smislu, da se ravna minimum po vsakokratnem dohodku državnih uradnikov od XI. do VIII. činovnega razreda.

D. Glede preustrojitve učiteljske izobrazbe kakor tudi splošne narodne izobrazbe zahtevamo:

1. Reforma učiteljišč zahteva neposredno tudi reformo srednje šole. Pred-

---

bi pomenilo strojno »vezenje« premočrtnih ornamentov v tkanino. Poznajo dva načina: »klečanje na dasku«, kateri način se približuje ročnemu vezenju, in »klečanje u zev«, ki je gostejše in trpežnejše izdelan. V zvezi s tem načinom delajo: »šupljički i istovremeno kečano« krasne stvari, ki jih nazivajo Nemci »Durchbrucharbeiten«. Kdor jih ne vidi, ne veruje, da je to izdelala roka preproste srbske seljanke. Škoda, da nimajo moje rojakinje prilike naučiti se teh krasnih stvari.

Iz volne tko »sukno« za zimske moške obleke in ženske »pregače«, »prevlake« za blazine (»jastuke«) »čebeta« (koce) in razne »čilime« (preproge). Najznamenitejši so »pirotski čilimi«, nazivani po mestu Pirotu, kjer je bila znana »čilimarska zadruga«, katere krasni izdelki so si pridobili svetovno ime.

Iz kozje dlake tko »pónjave« (preproste preproge za tla ali konjske odeje) in »torbe«, v katerih nosijo s seboj hrano, ali pa »zóbnice« [iz katerih zobljejo konji oves (»zob«)]. Rokodelci, ki delajo stvari iz kozje dlake, se zovejo »kostrédžije« ali »mutavdžije«.

Barvanje.

K številnim delom, ki jih opravlja srpska žena, spada tudi barvanje (»bojadisanje« ali »farbanje«). V starih časih je gojila gospodinja na vrtu poleg raznih zelišč in cvetja tudi rastline, ki so ji služile za barvanje »preje« ali gotovih tkanin. Zelene orehove luske, primešane z železno galico, so dajale črno barvo. Rdečo so dobivale iz »bročeve« korenike (rubia tinctorum). Iz trave »zánovet« (cytisus laburnum) so delale rumeno, ali pa iz skorje jabolkovega drevja svetlorumeno. Pravijo, da velja le skorja dreves s kislimi plodovi. »Zánovet« so mešali z »žéstiko« (acer tartaricum) in dobivali tako zeleno barvo itd. Modro so pa kupovali (indigo.) Tej barvi pravijo »čivit«, katerega uporaba je tako »skrivnostna«, da naj mi tovariši in tovarišice oproste, da se ne spuščam dalje v to panogo »farbanja«... Seveda so uporabljale še druge barve, ki so jih sestavljale tudi iz raznih skorij ali zelišč.

Vezenje.

Že stari zgodovinarji poznajo na Balkanu vezilje, ki vezejo s pisano nitjo v tanko platno razne lepe stvari. Ni čuda potem, da se je razvila ta umetnost do svoje popolnosti in našla posnemalke tudi na severu. Mačvanka veze svojo nošo. Dalje veze namizne prte ali »čaršave« in rjuhe, in to navadno le na enem robu daljše strani. Tako vezena rjuha je dekorativen predmet, ki se lepo vidi na postelji. Tudi vezenih blazin in prevlak (»návlaka«) vidimo dovolj.

Vez je bela, pisana, zlata in srebrna. Vendar zadnje dvoje delajo redkeje žene, ker spada vezenje z zlatom in srebrom v — moško rokodelstvo. Belo vez nahajam največkrat na »ubradačih«, pisano na perilu in obleki, zlato pa na »jelečju«, »libadah« in deloma tudi na »pregačah«. Vbodi, ki jih rabijo pri vezenju, so sledeči: 1. »krstački« ali »mušički« (Kreuzlstich), 2. »bodački« (Wasserstich), 3. »življeto« (zvezdica iz štirih črt), 4. »nápolca« (pola krstački, pola bodački).

(Dalje prih.)

izobrazbo učiteljskih kandidatov je ločiti od strokovne izobrazbe, potreba jo je zvišati in urediti na enotno splošno izobrazbo, na podlagi katere le je mogoča uspešna in temeljita reforma strokovne izobrazbe. Na podlagi enotne predizobrazbe naj bo dana možnost ustreči naravni zahtevi učiteljstva, da bo po dokončanem študiju na učiteljišču omogočen tudi eventualni prehod na vseučilišče.

2. V največjem nasprotju z določili drž. šolskega zakona in člena XIX. drž. osnovnega zakona so pa današnje faktične narodnostne razmere z ozirom na šolstvo na naši zemlji. V tem ozlru smatra učiteljstvo za edino pravično in ugodno rešitev tega vprašanja potom teritorialne avtonomije šolstva, ki se krije s teritorialno narodno avtonomijo. Zato smatra vsak zakon, ki ne upošteva tega načela kot nemogoč in pozivlja jugoslovanske poslance, da trdno vstrajajo v borbi za teritorialno avtonomijo našega šolstva in našega naroda.

E. Za našo narodno bodočnost je šolska organizacija in šolsko vprašanje eno temeljnih vprašanj za narodno samoohranitev. Zato je za šolsko vprašanje zainteresirati najširše plasti naroda in se naj z ozirom na vitalen pomen tega vprašanja za naroden razvoj opusti notranje strankarsko izrabljanje tega vprašanja, nasprotno pa naj se ob vsaki priliki — posebno na shodih — opozarja na narodne krivice z ozirom na šolstvo in naj poudarja naroden pomen šolstva za našo bodočnost.

Formalni sklep.

Vodstvo Zaveze sporoči te sklepe Jugoslovanskemu klubu kot našemu narodnemu zastopniku v državnem zboru s prošnjo, da jih upošteva pri državnozborski obravnavi tega vladnega zakonskega načrta reforme »zakona o učiteljski izobrazbi in o učnem usposobljenju za splošne ljudske in meščanske šole ter zainteresira zanje tudi ostale parlamentarne politične zveze. — V informacijo pa se sporoče ti sklepi tudi slovanski in nemški avstrijski učiteljski zvezi.

Delegacija je soglasno sprejela nasvetovano rezolucijo.

Potem je sledilo poročilo posebnega odseka o sestavi načrta preustrojitve našega šolstva in narodne izobrazbe. V imenu odseka je poročal njegov marljiv načelnik Pavel Flere. Najprej je govoril o izvršenem delu v odseku. Na Zavezinem delegacijskem zborovanju dne 28. decembra 1917 smo določili delovni red, po katerem naj Zavezino učiteljstvo v zvezi z merodajnimi činitelji vrši svoje delo pri načrtu preustrojitve našega šolstva in narodne izobrazbe. Tu so se določile obravnavalne skupine in tovariši skupinski načelniki so sestavili obravnavalne pole za te skupine. Vseh pet pol je dovršenih, tri od teh je priobčil »Učit. Tov.«. S posebnim ponatisom na zadnjem delegacijskem zborovanju sprejetih tozadevnih predlogov se je obvestilo učiteljstvo o delu in načinu dela za vse Zavezino učiteljstvo. Kolikor se je dalo posneti iz poročil o delovanju naših okrajnih učiteljskih društev, je v naše učiteljstvo proniknila zavest, da je delo, ki se z njim peča naš odsek, res potrebno. Zato so se tudi učiteljska društva lotila dela ter nekatera nastavila v društvu posebne referente. V nekaterih društvih so se sestavila tudi osnovna načela za celotni načrt, oziroma so se izrazili principi, ki naj služijo odseku samemu pri sestavi načrta. Opozarjal je tovariš poročevalec na dejstvu, da je treba v društvih sistematičnega dela po programu, kakor ga je določila lani Zavezina delegacija in kakor je od časa do časa dajal odsek navodila. Nujno je potrebno, da pridejo obravnavalne pole v društvih v razpravo in da ne prepuščamo vsega dela le odseku. Dalje je poročal tovariš referent, katere korporacije je vodstvo Zaveze povabilo na sodelovanje in katere so se odzvale. Odzvali so se: Društvo slovenskih profesorjev v Ljubljani, Slovenska Šolska Matica in od 31 povabljenih društev za otroško varstvo in mladinsko skrbstvo na Kranjskem sta se odzvali dosedaj le dve, in sicer ono v Idriji, pri katerem je tajnik prof. dr. Lončar in ono v Ilirski Bistrici na Notranjskem. Želimo, da se odzovejo tudi druga društva; povabijo naj se k sodelovanju tudi izvenkranjska društva. Poleg društev se nahajajo zlasti med srednješolskim slovenskim učiteljstvom odlični šolniki, ki se jako zanimajo za naše delo ter so nam že zasebnim potom šli na roko s prijaznimi navodili ter obljubil tudi nadaljno svoje sodelovanje. Govornik izraža trdno upanje, da po takem svojem začetku zainteresiramo za stvar vse kroge, ki so že po svojem stanu poklicani na sodelovanje z nami na tem torišču kakor tudi vso slovensko javnost sploh za svoje delo ter vse te pritegnemo kakor hitro preidemo v podrobno obdelovanje snovi. Potem pojasnuje tovariš referent obravnavalne pole za posamezne skupine ter sklene svoje poročilo z besedami: »Ves načrt mora tvoriti organično celoto, ki mu mora biti vodilna nit in jedro narodna vzgoja; vse zunanje ureditve tvorijo ogrodje za to idejo in zato se ne dajo docela ločiti v skupine. Okvir vsake teh sega v okvir ostale; narodne ženske vzgoje ni mogoče ločiti od šolske organizacije, kakor ne te od izvenšolskih naprav. Le zato, da olahkočimo vsakomur sodelovanje na specialnem torišču, na katerem so njegove zmožnosti največje in njegova volja najboljša, smo razdelili snov na skupine in ga obravnavamo v teh. Cenjeno delegacijo pa prosim, naj delujejo v svojih društvih na to, da se začne z obravnavo pol kar najintenzivnejše takoj, ko jih dobe društva za svoje člane v roke. Pokažimo pri tem svojem delu, da smo polni onega pravega učiteljskega idealizma za narodno delo tam, kjer je to naša stanovska dolžnost«. Ob koncu svojega poročila stavi referent nastopne odsekove predloge:

1. »Da se doseže enotna in sistematična obravnava vse snovi, spadajoče k načrtu preustrojitve našega šolstva in narodne vzgoje, izda vodstvo Zaveze v obliki brošurice obravnavalne pole vseh skupin s kratko utemeljitvijo, z navodilom za obravnavo pol ter v informacijo Zavezinega učiteljstva tudi zakonski načrt o preureditvi drž. ljudskošol. zakona, kakor ga je priredila Avstr. slovan. učit. zveza. Stroške za to izdanje nosijo učiteljska društva po številu članov.

2. Zaveza povabi organizacije, ki so prijavile pri sestavi načrta svoje sodelovanje, da pošljejo na dan 29. dec. t. l. svoje odposlance na skupno posvetovanje v Ljubljano. Kot Zavezini odposlanci se vdeleže tega skupnega posvetovanja odsekovi člani«. Oba predloga je delegacija sprejela soglasno.

Pri tej priliki priporoča delegat Flere dr. Lončarjev spis »Reforma šolstva«, ki ga je še kakih 250 izvodov v zalogi. Delegat Černej predlaga, da naj se razpošlje ta zanimiva brošura Zavezinim društvom v razpečavanje. Predsednik obljubi, da se bo to zgodilo.

O ustanovitvi strokovnega tajništva v Zavezi je poročal v imenu Stanovsko-političkega odseka delegat Šumer, ter predlagal: »Delegacija se v principu izreče za ustanovitev strokovnega tajništva, a ker sedaj ni pokritja, naj se odloži njega ustanovitev na poznejši čas«. Po kratki debati, ki so se je vdeležili blagajnik Luznar in delegata Kmet in Černej se sprejme odsekov predlog.

O načrtu vzornih pravil za okrajna učiteljska društva je poročal v imenu Stanovsko-političkega odseka delegat Šumer. Po naročilu upravnega odbora je sestavil načrt vzornih pravil tovariš Gangl, napravil pa je osnutek tudi delegat Flere. Na podlagi teh dveh načrtov in po priznanih pravilih »Celjskega učiteljskega društva« naj se napravi enoten načrt. Ta naj se ponatisne v »Učit. Tov.« in razpošlje vsem v Zavezi včlanjenim društvom v porabo. Poročilo se je vzelo na znanje.

Potem je poročal tovariš Gangl o programu in poslovnem redu »Časnikarskega in književnega odseka«. Delegacija je z zanimanjem sledila izvajanjem tovariša referenta, odobrila poročilo ter izrazila željo, da bi tudi drugi trije odseki določili svoj delovni program in sestavili sličen poslovni red. Več o tem prinaša naš list na drugem mestu.

O preureditvi »Učiteljskega Tovariša« v dnevnik je poročal v imenu Časnikarskega in književnega odseka delegat Šega. Stavil je predlog, da naj se »Učiteljski Tovariš« ne preosnuje v dnevnik, ampak naj izhaja za časa vojne kakor dosedaj vsak drugi petek v mesecu, takoj po vojni pa zopet vsak teden«. V razpravi, ki je sledila temu poročilu, so se izrazile razne želje, ki so merile na spremembo v vnanji obliki in vsebini lista. Delegat Šumer želi, naj list izhaja že sedaj med vojno vsak teden. Delegatu Lešniku ne ugaja sedanja oblika, ker se vezan letnik ne more shraniti v omari. Delegat Brinar se je zavzemal za združitev sedanjega pedagoškega in šolsko-političkega lista v en sam list. Delegat Crnagoj se izrazi za »Učit. Tov.« kakor je sedaj. Tovariš Gangl je nasvetoval, naj se sestanejo letos o Božiču vsi 4 odseki na posvetovanje in določijo smernice in način, po katerem naj se ureduje vprihodnje »Učit. Tov.« Delegacija je sprejela poročevalcev in Ganglov predlog, odklonila pa vse druge predloge.

Predsednik je postavil naslednje štiri točke z dnevnega reda, ker še niso zrele za delegacijsko sklepanje.

Delegata Mervič in Schmeidek sta zahtevala pojasnila, zakaj se tovariša Hreščak in Pahor ne vdeležujeta delegacijskega zborovanja. Predsednik poda zahtevana pojasnila.

Slednjič so se vršile potrebne dopolnilne volitve. Predsednik konstatira, da nekateri Zavezini odseki ne morejo redno poslovati, ker se člani ne vdeležujejo sej. Delegat Kecelj je zastopal mnenje, da naj se ne izvrši nadomestna volitev, temveč naj se poizveduje po vzrokih, zakaj se dotični člani odtegujejo delu v odsekih. Delegat Ambrožič predlaga, naj se anulira izvolitev nedelovnih članov ter naj se izvrše za te dopolnilne volitve. Predlog se sprejme. Podpredsednik Germek je ugovarjal, da bi se anulirala izvolitev odsekovih članov Hreščaka in Pahorja, ker sta jako delavna in je samo nesporazumljenje krivo, da se ne vdeležujeta danes delegacijskih posvetovanj. Predsednik Jelenc se je pridružil mnenju podpredsednika Germeka. Nadalje je zagovarjal podpredsednik Germek odsotnost odsekove članice Marije Kmetove in člana Ferda pl. Kleinmayrja, ker sta oba zadržana po nujnih opravkih. Nato se izvrše potrebne dopolnilne volitve: Izvoljen je bil v »Pedagoško-didaktiški odsek« Andrej Čok iz Trsta namesto Valentiča, v »Stanovsko-politiški odsek« Alojzij Urbančič iz Mirna na Goriškem namesto Praprotnika in v »Časnikarski in književni odsek Ivan Dimnik iz Trsta namesto Bertoka.

Predsednik je naznanil dalje, da se je odpovedal tajništvu tajnik Rus. Prebral je njegovo odpoved in prekinil sejo, da se dogovore delegati o kandidatu. Po zopetni otvoritvi seje se zglasi k besedi podpredsednik Germek, ki predlaga, da naj delegacij ne vzame na znanje tajnikove odpovedi. Če sta ostala Hreščak in Pahor v odsekih, je tem manj umestno, da bi nastala v Zavezinem vodstvu kaka sprememba. Delegacija je soglasno in z velikim odobravanjem pritrdila Germekovemu predlogu ter priredila zopet izvoljenemu tajniku Rusu navdušene in dolgotrajne ovacije.

Pri posameznih nasvetih predlaga delegat Potokar, naj se vodstvo Zaveze obrne z utemeljeno vlogo na vse pristojne deželne šolske svete zaradi oprostitve učiteljev iz vojaške službe, ker je pomanjkanje učiteljev vedno občutneje, kar je v veliko škodo našega šolstva in vzgoje mladine. Predsednik obljubi, da se bo to zgodilo.

S tem je bil izčrpan dnevni red in predsednik je zaključil lepo vspelo zborovanje ob 5. uri popoldne. Zahvalil se je v prvi vrsti vsem referentom za temeljita in stvarna poročila, delegaciji pa za splošno zanimanje, živo pozornost in živahno vdeležbo pri razpravah ter želi vsem storjenim sklepom najboljših in najlepših uspehov našemu šolstvu v prospeh, narodu v korist!

Poziv Narodnega sveta.

Zgodovina človeštva stoji na pragu velikih dogodkov. Tudi za prihodnjost našega naroda je sedanja doba odločilna. Mi in naši otroci bomo uživali toliko svobode, kolikor si je sedaj priborimo. Sedaj je čas, da si ustvarimo srečno bodočnost za nas, ki živimo in za naše pozne rodove. Gorje, ako zamudimo te usodepolne trenotke!

Ker si je naš narod svest visokega pomena sedanjega časa, si je izbral »Narodni svet« v Ljubljani kot najvišjo stopnjo. »Narodni svet« bo skušal lajšati bre-

Da bo mogel premagati »Nar. svet« ogromno delo, ga mora podpirati ves narod moralno in gmotno. »Narodni svet« ne more pobirati davkov, pač pa je dolžnost naroda, da si sam naloži ta narodni davek. Prostovoljno naj naš narod plačuje ta davek svoji najvišji politični oblasti.

Delovanje »Narodnega sveta« bo odvisno tudi od gmotnih sredstev, ki mu bodo na razpolago. Zato pozivljamo vsakogar, ki ljubi jugoslovansko domovino, da plača po svojih močeh narodni davek našemu vrhovnemu vodstvu. »Narodnemu svetu« v Ljubljani.

Prispevki se pošiljajo na naslov »Narodni svet«, Ljubljana, sprejemala pa jih bodo za naš račun drage volje tudi upravništva naših listov.

V Ljubljani, dne 21. septembra 1918.

Dr. Anton Korošec.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Delovni program Zavezinega časnikarskega in književnega odseka (ČKO).

(Odobren na delegacijskem zborovanju dne 4. septembra 1918.)

Člen I.

a) ČKO kritično in iniciativno spremlja pisavo in urejevanje Zavezinih listov, ki so doslej: Učiteljski tovariš, Popotnik in Zvonček.

b) ČKO organizuje publicistiko v Učiteljskem Tovarišu s stanovsko-političkim in gospodarskim odsekom, v Popotniku pa v zvezi s pedagoško-didaktiškim in gospodarskim odsekom.

c) ČKO je v trajnem stiku z uredniki Zavezinih listov.

Člen II.

ČKO zbuja zanimanje med članstvom Zaveze do sodelovanja pri Zavezinih listih in do njih razširjenja tudi v neučiteljskih krogih.

To delo se lahko vrši:

a) s propagandnimi spisi v imenovanih listih samih;

b) s propagandnimi spisi v neučiteljskih listih;

c) s priporočili razpisov nagrad za najboljše spise vsebine in tendence, ki ju obsega delokrog imenovanih listov;

č) s priporočili, katere liste naj si nabavijo dotična uredništva, da morejo iz njih črpati informativne snovi zase in za svoje bralce;

d) z zbiranjem snovi in s svojedobno izdajo obče zgodovine slovenskega šolstva in učiteljstva;

e) s pošiljanjem svojih članov, oziroma od teh nasvetovanih članov Zaveze sploh na skupščine, priredbe in razstave književnega in časnikarskega (tiskarniškega) značaja;

f) z nasveti na vodstvo Učiteljske tiskarne glede na tehniško in umetniško izpopolnjevanje in dovršenje nje izdanj in izdelkov;

g) z vlogami na šolstvu prijazne faktorje in zavode v svrho pridobitve materialnih podpor našemu tisku;

h) s predlogi na vodstvo, upravni odbor in delegacijo Zaveze glede imenovanj eventualno izpraznjenih uredniških mest pri Zavezinih listih.

Člen III.

a) ČKO posluje kot ocenjevalni odbor za vse spise, ki jih pridobi Zaveza potom razpisanih nagrad.

b) Pri spisih pedagoško-didaktiške vsebine se vrši ocenjevanje skupno s pedagoško-didaktiškim odsekom.

Člen IV.

ČKO sme izven svojega kroga iskati sotrudnikov za izvedbo del, ki služijo ideini izgradbi naše organizacije.

Člen V.

a) ČKO ima na skrbi Zavezino knjižnico in čitalnico.

b) V soglasju s pedagoško-didaktiškim odsekom poveri to oskrbovanje knjižničarju, ki ga na njegov predlog imenuje vodstvo Zaveze izmed učiteljstva, stanujočega na kraju knjižnice.

c) Knjižničar sestavi urnik in pogoje izposojevanju, oziroma čitanju knjig in časopisov. Vodstvo Zaveze potrdi urnik in pogoje.

Poslovni red Zavezinega časnikarskega in književnega odseka (ČKO).

(Odobren na delegacijskem zborovanju dne 4. septembra 1918.

I. Namen.

Bistveno je poslovanje ČKO določeno po splošnih načelih Zavezinih pravil in njenega poslovnega reda ter z delovnim programom odseka samega.

II. Načelnik.

Načelnik sprejema in odkazuje vse spise vsem članom ČKO v pregled in presojanje. Druge dolžnosti in pravice načelnikove so določene v drugih poglavjih tega PR.